HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה שנאמר [1]מעם מזבחי תקחנו למות שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה ומאי או אינו דקאמר ה"ק קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה את העבודה ואין דוחה את השבת הדר אמר קבורת מת מצוה תדחה שבת מק"ו ומה עבודה שהיא דוחה שבת קבורת מת מצוה דוחה אותה [2]מולאחותו שבת שנדחה מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה ת"ל [3]לא תבערו ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דאתי עשה ודחי ל"ת מאי או אינו דקאמר ה"ק מה אני מקיים [4]מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת ב"ד אבל מיתת ב"ד דחי שבת דאתי עשה ודחי ל"ת הדר אמר איצטריך דאמרינן דאתי עשה ודחי לא תעשה לא תעשה גרידא ל"ת שיש בו כרת מי שמעת ליה דדחי הדר אמר אטו עשה (א) דוחה את ל"ת °לאו לא תעשה חמור מיניה וקאתי עשה ודחי ליה מה לי חומרא זוטא ומה לי חומרא רבה ת"ל לא תבערו אלא [איצטריך] סד"א תיהוי האי אשת אח דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא דתניא [א]דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו' כיצד [5]והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו והלא שלמים בכלל (ב) קדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהן ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הכא נמי (ג) הא אשת אח בכלל כל העריות היתה ולמה יצתה להקיש אליה ולומר לך מה אשת אח שריא אף כל עריות נמי שריין מי דמי התם כלל באיסור ופרט באיסור הכא כלל באיסור ופרט בהיתר הא לא דמי אלא לדבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש שאי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש דתניא [ג]דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו לך הכתוב בפירוש כיצד [6]ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן שאין ת"ל כחטאת האשם ומה ת"ל כחטאת האשם [א]לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל הימנית [ב]יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח

תלמוד

רציחה דוחה אותה. שאם היה רוצה כהן ורוצה לעבוד עבודה ב"ד שולחים ומביאין אותו למות אלא א"כ היה על (ד) גגו של מזבח ועבודה בידו: **שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות.** ולא מעל מזבחי: **ומאי או אינו דקאמר.** הואיל ומקל וחומר אתיא דדחיא היכי מצינו למימר או אינו אלא אפי' מיתת ב"ד לא דחיא: **קבורת מת מצוה.** דחיא עבודה מולאחותו[ג] בפ"ק דמגילה (דף ג:) ואינו דוחה את השבת אף אני אביא רציחה דאף על פי שדוחה עבודה לא תדחה שבת. והאי דהדר אמר או אינו אלא אפילו בשבת הכי הדר ואמר קבורת מת מצוה גופה תדחה שבת כו': **ולמאי דסליק אדעתיה למימר מעיקרא.** דהאי דאיצטריך ליה קרא משום דאי לא כתביה ה"א אתי עשה ודחי לא תעשה: **מאי או אינו.** היכי מצי למימר או אינו דלא דחי במאי תיתי לן דלא תדחה: **אימור דאמרינן כו'.** היינו דהדר ואמר או אינו אלא אפי' במיתת ב"ד לא תדחי לאו דשבת שהרי יש בו כרת: **הדר אמר אטו עשה דדחי וכו'.** היינו דהדר ואמר או אינו אלא אפילו בשבת: **לאו לא תעשה חמור מיניה.** שהרי לוקין עליו: **אלא סלקא דעתך.** לעיל קאי דאוקימנא דהא דאיצטריך לא תבערו משום דאי לא כתב רחמנא הוה מייתינן בק"ו ולאו משום דאתי עשה ודחי ל"ת דכרת ועליה[ד] למה לי אלא סד"א כו': **שהיה בכלל.** כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו[ה] כלל בכל העריות כרת: **ויצא מן הכלל נלמד.** שאם אין לה בנים תתייבם: **בכלל כל הקדשים היו.** שבכבר כלל כרת בכולן כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו וגו'[ו]: **ולמה יצאו.** בפסוק זה שני: **יצאו קדשי בדק הבית.** שאם אכלן בטומאת הגוף פטור: **למה יצתה.** יבמה יבא עליה[ז]: **מי דמי התם כלל באיסור וכו'.** היכא למיתני למה יצתה: **הכא פרט בהיתר וכלל באיסור.** ולאו להך דרשא דמי דהא בדבר החדש יצא לידון: **אלא.** להך דרשא דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש: **אי אתה יכול להחזירו.** ולהשוותו לכללו ולא להשוות כללו לו: **עד שיחזירנו לך הכתוב.** הילכך בלאו עליה נמי לא אתי לן שאר עריות לייבום: **ושחט את הכבש.** באשם מצורע כתי': **כי כחטאת האשם הוא.** כדין החטאת כך דין אשם זה: **שאין ת"ל כחטאת.** דהא אשם זה אם לשחיטה בצפון הלא כבר נאמר בו ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואם למתן דמים ואכילתו הרי הוא ככל אשמות בכלל וזאת תורת האשם בכו את אהרן[ח]: **לפי שיצא אשם מצורע.** מכלל שאר אשמות: **לידון בדבר החדש.** שאינו בשאר אשמות בבהן יד ובבהן רגל והואיל ויצא מכללו יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ת"ל כו':

תרי

ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה. הקשה הר"ר יעקב דאורלינ"ש נימא דיו מה רציחה אינו דוחה עבודה אלא בשב ואל תעשה שבת נמי לא תדחה אלא בשב ואל תעשה וי"ל דאתיא כרבי טרפון דאמר (ב"ק כה.) היכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו והא דאמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לה.) ותהא קבורת מת מצוה דוחה שבת מקל וחומר לא משום דסבר כר"ט אלא (ה) לא מסיק אדעתיה לחלק בין קום עשה לשב ואל תעשה כי היכי דלא מסיק אדעתיה הש"ס בפ' מי שמתו (ברכות דף כ. ושם) ורבי יוחנן דלא מהדר ליה דיו משום דמהדר ליה שפיר טפי רציחה תוכיח דאפילו לרבי טרפון ליכא ק"ו ועוד נראה לומר דהכא דיינין הכי ומה עבודה דקילא דחיא שבת רציחה וקבורת מת מצוה דחמירא לא כל שכן ובמה הם חמורים דעבודה נדחית מפניהם ובפ' כיצד הרגל (ב"ק דף כה. ושם) דאמרו רבנן לר"ט דיו ולא דיינין ומה שן ורגל דקילי חייבים ברשות הניזק נזק שלם קרן לא כ"ש משום דאי נעביד קל וחומר הכי איכא למפרך טובא דאיכא בשן ורגל וליכא בקרן כגון יש הנאה להזיקן:

שנאמר מעם מזבחי. ואפי' אם אין שם כהן אחר ראוי לעבודה שהעבודה נדחית וא"ת ודלמא התם לאו משום דרציחה דחיא עבודה אלא משום דגברא הוא דלא חזי כדאמרי' (ברכות דף לב:) כהן שהרג נפש לא ישא את כפיו שנאמר ידיכם דמים מלאו וכ"ש עבודה וי"ל דע"כ חזי דאין מחלל עבודה דמעם מזבחי ולא מעל מזבחי ולא ישא את כפיו חומרא בעלמא הוא ועוד דוקא לא ישא את כפיו לפי [ט]שהרגו בידו ואין קטיגור נעשה סניגור וכדכתיב בההוא קרא ובפרישכם כפיכם[י]:

תלמוד לומר לא תבערו. וא"ת אמאי איצטריך בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו.) מזבחי המיוחד לי למילף דרציחה דוחה אפילו קרבן צבור תיפוק ליה מדאיצטריך לא תבערו לאפוקי מק"ו ש"מ דרציחה דוחה אפי' קרבן צבור דדחי שבת דאי קרבן יחיד א"כ ליכא קל וחומר וי"ל דאי לאו דכתיב מזבחי לא הוה מוקמינן קרא מסברא בקרבן צבור (ו) דכדי לדרוש לא תבערו לאפוקי מק"ו אלא הוה מוקמינן קרא בקרבן יחיד ולא תבערו הוה דרשינן ע"כ לשום דרשא אחריתי [כ]א"נ השתא דכתב לא תבערו הוה מוקמינן קרא בקרבן יחיד מק"ו דאביי דאמר בפ' אחד דיני ממונות (שם דף לה:) השתא דאמרת אין רציחה דוחה שבת אין רציחה דוחה עבודה מק"ו ומה שבת שנדחית מפני עבודה אין רציחה דוחה אותה כו':

לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר החדש. מה שחטאת מצורע טעונה נסכים ושאר חטאות אין טעונות לא חשיב דבר חדש ואין קרוי דבר חדש אלא כשסותר כללו כי הכא דשאר אשמות טעונות כל הדם לגבי מזבח ואשם מצורע נותן ממנו לבהונות וכגון אשת אח שנאסרו כל העריות וזו הותרה שסותר כללו אבל מה שחטאת מצורע טעונה נסכים אין סותר את כללו וא"ת ולמ"ד בריש איזהו מקומן (זבחים דף מט:) דכללו גמר מיניה יהיו כל אשמות טעונות מתן בהונות ולילפו נמי כולהו עריות מאשת אח וי"ל דלא גמר מיניה אלא דבר דלא חדש בו כגון שחיטת לפון לעכב אבל לענין חידוש לא גמר מיניה כדפרש"י התם °דאם כן היה יוצא לידון בדבר החדש כיוצא בו ללמד על הכלל כולו [ואין זה חידוש]:

ת"ל

מסורת הש"ס

א) [כריתות ג:], ב) זבחים מט., ג) [ויקרא כא], ד) [ויקרא יח], ה) [שם], ו) [ויקרא כב], ז) [דברים כה], ח) [ויקרא ז], ט) [נ"ל שהרג], י) [וע"ע תוס' סנהדרין לה:], כ) נ"ל א"כ,

◆

תורה אור השלם

1. וְכִי יָזִד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת: שמות כא יד
2. לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ: במדבר ו ז
3. לֹא תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכֹל מֹשְׁבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: שמות לה ג
4. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הִוא לָכֶם מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָּל הָעֹשֶׂה בָהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמֶּיהָ: שמות לא יד
5. וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיְיָ וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז כ
6. וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָעֹלָה בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: ויקרא יד יג

◆

גליון הש"ס

גמ' לאו ל"ת חמור מיניה. עיין רמב"ן פרשה יתרו בפסוק זכור את יום השבת: תוס' ד"ה לפי כו' דא"כ היה יוצא לידון בדבר החדש. עיין תשובת רשד"ם ח"א סימן לג:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אטו עשה דדוחה את: (ב) שם בכלל כל הקדשים היו: (ג) שם הכא נמי ה"א אשת אח בכלל: (ד) רש"י ד"ה רציחה וכו' היה על גבי מזבח ועבודה בידו שנאמר כצ"ל והד"א: (ה) תוס' ד"ה ומה וכו' כר' טרפון אלא דלא מסיק: (ו) ד"ה תלמוד וכו' בקרבן צבור כדי כצ"ל ואות ד' נמחק:

◆

מוסף רש"י

והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו. אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים (ויקרא כב) והאי יקרב ליכא למימר דנגיעה היא ממש, דבנגיעה ליכא נטילת נשמה, כדגרסינן במס' מכות (יד:) מבכל קדש לא תגע, והיינו אכילה ולא נגיעה, והאי יקרב נמי מפרש במס' מעילה (י:) דאינו נגיעה אלא דבר המוכשר ליקרב, דאמרינן התם א"ר אלעזר וכי יש נוגע שהוא חייב, אם כן למה נאמר אשר יקרב לומר שאין חייבין עליו עד שיוכשר ליקרב, כלומר אינו חייב על אכילתו משום טומאה עד שיוכשר ליקרב (כריתות ב:). יצאו קדשי בדק הבית. שאינו ענוש כרת האוכלן בטומאת הגוף (שם). אי אתה יכול להחזירו לכללו. שיהא עוד כשאר הכלל (זבחים מט.). לפי שיצא אשם מצורע. מכלל זאת תורת האשם, דהוה כתב בכולהו ואת דמו יזרוק על המזבח (שם).

עין משפט נר מצוה

כז א ב מיי' פ"ד מהל' מחוסרי כפרה הל' ב:

◆

תוספות ישנים

מה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא. תימה דהסברות הפוכות מלמעלה דלעיל (דף ג:) אמרינן דאי לאו קרא אמרינן מסברא לא דחי והכא משמע איפכא. ועו"ק דא"כ מה קאמר לעיל היכא אשכחינן דדחי דאצטריך עליה למיסרה ושקיל וטרי א) אלא אצטריך לימא מדאצטריך עליה דאי לאו עליה ה"א דדחי דמה לי חומרא רבה מה לי חומרא זוטא. וזה לא קשה כ"כ דהאי משא ומתן אינו כי אם למאי דסליק אדעתין מעיקרא. אבן דוחק הוא דמ"מ משמע שהסברא מועלת וא"כ הדר קושין לדוכתיה. ונראה דה"פ ממאי דעליה לאיסורא דלמא עליה להיתירא ונילף מינה בעלמא דדחי ל"ת שיש בו כרת דהכי נימא נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן ערוה אף כאן ערוה וקאמר רחמנא יבמה יבא עליה ומינה נילף בעלמא דמ"ל חומרא רבה מ"ל חומרא קולא תו אמר [ת"ל] לא תבערו וא"כ נאמר ע"כ עליה לאיסורא דאי עליה להיתירא אמאי אצטריך עליה תיפוק לי מלא תבערו דמשמע הא בעלמא דחי אלא ודאי מדאצטריך עליה ש"מ לאיסורא הוא. וא"ת ואימא איפכא דודאי עליה להיתירא ולא תבערו לא אתא למימר הא לאו הכי דחי אלא לגופיה איצטריך דסד"א ניליף מעליה דדחי כתב רחמנא לא תבערו דלא דחי. וי"ל דאפי' עליה להיתירא לא אצטריך לא תבערו דהא אין לנו ללמוד הבערה שהיא מיתת ב"ד מאחות אשה ומאשת אח שאין בה רק איסור כרת. אבל השתא כי כתב לא תבערו ודאי אמרינן עליה לאיסורא דאי עליה להיתירא לא אצטריך דהא ניליף מלא תבערו דמשמע הא בעלמא דחי דודאי כל דבר שיש בו כרת נוכל למילף מכ"ש דמיתת ב"ד.

א) נ"ל הלא איצטריך למכתב עליה דאי לאו עליה כו'.